PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 1. štev. 130 - Cena 3.- lire | TRST, nedelja 14. oktobra, 1945 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806, 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

V Londonu smo se borili za naše pravice glede Trsta. Iznesli smo toliko dejstev, da so iznenadila celo tiste, ki so proti temu, da dobimo pravico v Trstu. Na najboljši poti smo, da dosežemo spoštovanje naših pravic. Te naše pravice so nepobitne ter nam jih nihče ne more odrekati.

TITO

Kdo naj odobrava to početje?

«Slovenski Primorec» je objavil «Pastirsko pismo» jugoslovanskih škofov. S to objavo je hotel iznešene očitke prenesti tudi v našo pokrajino. Član našega uredništva se je zglasil pri predsedniku Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst tov. Bevku in ga vpraal, kakšne misli vzbuja pri njem to pastirsko pismo, ki dobro pozna primorsko ljudstvo in njegovo življenje. Tov. Bevk je podal sledeče izjave:

Smo bili in smo za svobodo vere ter to načelo izvajamo tudi v dejanju. Očitek naših nasprotnikov, da rušimo cerkve in ubijamo duhovnike, je bila zlonamerna kleveta. Naši borci so naskakovali tiste božje hrame, ki so jih okupatorji in belogardisti oskrunili s tem, da so jih spremenili v tranjavice in v strojnična gnezda. Nobenega duhovnika ni zadela kazen zaradi tega, ker je bil duhovnik, ampak ker je bil narodni izdajalec. Mi smo duhovnike stalno pozivali, naj stopijo na stran ljudstva, v naše vrste, žal, da so se le redki odzvali. Toda tisti, ki so prišli, so doživeli najlepši sprejem in so uživali vso pozornost in spoštovanje.

Dvajset mesecev sem bil v partizanih in stalno živel v družbi tako imenovanih «brezvercev». Ves ta čas nisem slišal najmanjše besede ali opazke, ki bi mogla žaliti versko čustvo kakega kristjana. Nikomur med nami ni bilo zabranjeno izpolnjevanje verskih dolžnosti, ampak mu je bila v tem pogledu v mejah možnosti nujena vsa potrebna pomoč. Svoboda vere in vesti ni bila prazna beseda, versko prepričanje vsakogar je bilo deležno potrebne pozornosti in spoštovanja.

Tiste pozornosti in spoštovanja, ki ga ni kazala velika večina slovenskih duhovnikov. Zakaj, če bi ga bili ti čutili, bi jih bila pastirska skrb za dušni blagor partizanov, med katerimi je bilo mnogo vernih fantov, gnala v gozdove. Pa jih ni. Brez čuta odgovornosti pred Bogom so se izgovarjali na škofa, češ da jim je ta prepovedal ta korak. Tako so verni partizani umirali na bojišču, umirali v bolnišnicah brez verske tolažbe. Ko sem hodil po kočevskem Rogu, sem zagledal na samotni jasi, med travo in grmovjem, vrsto lesenih križev. Tam so ležali junaški borci v neblagoslovljeni zemlji, le «brezvercI» so jim zasadili znamenje križa na grob. Nekemu dolenjskemu duhovniku sem ob priliki očital zanemarjanje stanovske dolžnosti do partizanov, a ta mi je odgovoril: «Naj mi prenesejo ranjence v župnišče, pa jih bom spovedal». Opomnim, da je bila ista vas belogardistična in je mrgolela izdajalcev. Duhovni gospod se ni niti sramoval tega, kar je izrekel in ni niti najmanje zardel.

Mene pa je še danes sram za udeležence neke dekanijske konference na Dolenjskem. Z izjemo dveh, ki sta bila modro zmerna, sama bedna zagrizenost. Kot Primorec, ki sem poznal doslej le naše duhovnike, sem se zgrozil do dna duše. Zaradi šopa sena, ki so ga partizani mimogrede vzeli s farovškega vrta, je nek župnik trdil, da smo «hujši od Turkov». Nič skrbi za narodov obstanek, za katerega smo se borili, ne za versko življenje partizanov, ne za bodočnost Cerkve, ampak zgolj sebični pogledi na tvarne koristi posameznikov in stanu. Takrat sem živo spoznal, kako globok prepad zija med nami in med najvplivnejšimi izmed njih; prepad, ki ga bo moglo izravnati le bodoče pokolenje. Tako je bilo v Sloveniji, tako je bilo na Hrvatskem, v Bosni in drugod.

Kaj je bilo vir vsega tega? Gotovo ne «hoja za Kristusom», ampak zaslepljenost od strankarskih strasti, obsedenost od oblastiželjnosti. Ni jim bil mar narod v suženjstvu in bedi, okupatorju se niso samo klanjali in mu služili z besedo, ampak so mnogi izmed njih vzeli od njega celo orožje za borbo proti lastnim bratom in postali narodni izdajalci. Vračunali so se v svojih namerah, kakor se po vseh božjih in človeških postavah uračuna vsaka krivica. Ko je prišel dan zmage tlačenega in krvavečega naroda, pa so pobegnili, ker so se zbali ljudske sodbe. S seboj so potegnili na tisoče zapeljanih, ki danes bedni in od hrepenenja po domu hirajo v tujini.

Pa še mnogi tisti, ki so ostali, se niso streznili, ampak zopet kažejo svoje volčje zobe. To kaže najnovejše pastirsko pismo jugoslovanskih katoliških škofov. Četudi reakcija v svetu vpije, da v Jugoslaviji ni svobode, je bilo imenovano pismo vendar lahko brano s priznanjem, čeprav so pri tem verniki ogorčeno zapuščali cerkve. Mi vemo, da so v novi Jugoslaviji mnoge težave, vemo pa tudi, da so tam še danes bolj urejene razmere, kot v katerikoli deželi Evrope, čez katero je divjala najhujša vseh vojn. Voditelji se poštenо in požrtvovalno trudijo, da bi opustošeni deželi vrnili blagostanje in ustvarili normalno življenje. K temu delu so vabljeni vsi sloji naroda, potreba je vseh rok, da bodo čimprej zaceljene rane. V tem poštenem prizadevanju se ne bojimo konstruktivne kritike, ampak si je celo želimo in jo zahtevamo.

Pastirsko pismo jugoslovanskih škofov pa ni nikak doprinos k pomirjenju dežele, ne k obnovi domovine in nima vrednosti konstruktivne kritike. Po svoji vsebini in tonu je zlonamerno, je poizkus zahrbtnega napada na lastno domovino v trenutku, ko se ta pripravlja na volitve, s katerimi naj bodo položeni temelji srečne bodočnosti za naše otroke in vnuke. Visokim duhovnikom, med katerimi nekateri nimajo čiste vesti pred narodom, se je že nekaj mesecev po osvobojenju zdelo potrebno, podpreti mednarodno reakcijo, ki iz svojih zločinskih, koristolovskih nagibov ne mara nove Jugoslavije. Podprejo predvsem domačo reakcijo na begu, ki si je do komolcev okrvavila roke z zločini nad lastnimi brati. Svojim narodom mečejo polena na pot v trenutku, ko se ti po svojih zastopnikih trudijo, da bi rešili zadnji košček jugoslovanske zemlje, zadnjega jugoslovanskega človeka. S svojimi besedami hočejo namreč reči svetu: taka je nova Jugoslavija, ne dajte ji Primorske!

Skofje se v pastirskem pismu razburjajo zaradi agrarne reforme, ker se jim zdi pravično, da imajo nepregledna polja tisti, ki zemlje ne obdelujejo, pred njihovimi očmi pa reveži pogosto zaman hlepijo po skorjici kruha. Razburjajo se zaradi grobov narodnih izdajalcev, ker preprečujemo, da bi jih mogli izrabljati v ljudstvu sovražno propagando, medtem ko niso dvignili glasu, ko so grobove borcev za svobodo tisočkrat skrunile fašistične hijene. Vpijejo zaradi verskega nauka v šolah in zaradi civilnega zakona, a ni bilo in ne bo nikoli zabranjeno nobenemu otroku posečanje krščanskega nauka in nobenemu paru, da bi se po svoji prosti volji ne zvezal v cerkvi. Tožijo, da smo zatrli katoliški tisk. Ali hočejo s tem reči, da bi jim morali dovoliti liste, kakor je bil pri nas «Slovenski dom» in sični, ki so vneto služili okupatorju? Spominjam se, da smo lani na osvobojenem ozemlju Bele Krajine duhovnikom sami svetovali izdajanje verskega lista.

Oblast je od Boga, učijo. Od Boga je bila v preteklosti avstrijska oblast, potem čaršijska in fašistična oblast, od Boga je bila Rupnikova, Pavelićeva in Nedićeva oblast, le naša ljudska oblast vanje po vsem videzu ni od Boga, ker bi jo radi izpodkopali. Blagoslavljali so najrazličnejša orožja in zastave, delili apostolske blagoslove narodnim krvnikom, vpletali v molitve tirane in jim peli hvalnice, le za demokratično ljudsko oblast nove Jugoslavije nobenega blagoslova, nobene zahvalnice za rešitev izpod tiranije, nobenih želja in voščil za procvit domovine in za njeno srečno bodočnost! Mesto tega pa kleveta, da versko življenje v Jugoslaviji ni svobodno. Tej zlohotnosti se nikar ne čudimo. Zakaj, če bi bilo po želji večine od njih, bi danes sploh ne bilo Jugoslavije, ampak namesto nje tri bedne, od drugih odvisne, balkanske državice: med temi Hrvatska in Slovenija, priključeni h kakemu srednjeevropskemu katoliškemu bloku. Saj nam niso neznane pobožne želje določenih krogov. Julijska krajina pa bi bila seveda zopet priključena k Italiji.

Goriški «Slovenski Primorec», ta «nepolitični» list, je prinesel pastirsko pismo od prve do zadnje besede. Svobodno mu je, kakor je svobodno tržaškemu listu «Vita nuova», ki vztrajno blati Jugoslavijo in jo obmetava z najgorostasnejšimi lažmi, da je prinesel njegov prevod. In kakor je bilo svobodno jugoslovanskim katoliskim škofom, da so pismo izdali. «Slovenski Primorec», ki je s svojim pisanjem že večkrat dal slutiti, da je zakrknkan naslednik «Goriškega lista», je s tem pokazal svojo pravo barvo. Ni se mu mudilo ne zdelo potrebno, da bi se v teh usodnih dneh pogumno in odločno zavzel za pravice primorskega ljudstva. Njemu ni za to, da bi branil pred svetom pridobitve naše krvave borbe. Tudi ni do danes imel za umestno, da bi priobčil kak govor ali članek onih katoliških duhovnikov, ki se kljub prepovedi in preganjanju niso ustrašili stopiti na stran ljudstva in se z njim vred borijo za našo lepšo prihodnjost. Toda imel je za potrebno, da prinese to pastirsko pismo, ki se klevetniško nanaša samo na jugoslovanske razmere, kakor da je v njem odgovor na vsa vprašanja, ki nas danes mučijo.

Ta «nepolitični» list pastirskega pisma ni prinesel zgolj v informacijo, ampak je hotel s tem prav nam, Primorcem, nekaj povedati. Izraziti je hotel politično misel: Poglejte, Primorci, taka je nova Jugoslavija, ne silite vanjo! Medtem, ko vsak naš človek danes trepeta za našo usodo in za usodo naših bodočih pokolenj, ti ljudje hladno preračunano klevetajo našo bodočo skupno domovino. Sramujem se, da se v danem trenutku najde med nami le en sam človek, ki nima nič čuta odgovornosti. Oni se tega ne sramujejo, kot se niso sramovali, ko so ponovno zapeli vdanostno izjavo in pohvalo nadskofu-fašistu, raznarodovalcu našega ljudstva. Sovražniki naše svobode so jih lahko veseli, ki hočejo s tem izza hrbta zadati udarec uresničenju naih upravičenih narodnih teženj. Prej so sprejemali domobrance in četnike, danes sprejemajo zlé besede duhovnih očetov in pokroviteljev domobranstva, ustaštva in četništva.

Vprašujemo poštene in rodoljubne slovenske in hrvatske primorske duhovnike, kaj pravijo k temu? Ali more katerikoli svečenik, ki je nepokvarjen sin svojega naroda, odobravati to početje? Ne samo jaz, z menoj vsi, ki se udeležujejo boja za narodove pravice, imamo o rodoljubju primorskih duhovnikov — z redkimi izjemami — previsoko mnenje, da bi mogli to verjeti. Prepričani smo, da so slej ko prej z ljudstvom in da so pripravljeni storiti vse za njegovo osvobojenje. Prepričani smo tudi, da bodo lojalni državljani nove Jugoslavije, da bodo uspešno pomagali graditi domovino. Prepričani smo o tem, na duhovnikih pa je, da to danes in jutri izpričajo z besedo in z dejanji.

Ponavljam: smo za svobodo vere. V državi z različnimi veroizpovedmi pomeni to, da je zaščitena svoboda verskega izživljanja za vsakogar brez kakršnega koli, tudi zgolj moralnega, pritiska. Se vedno vabimo duhovnike k sodelovanju v blagor skupne domovine. Vsak izmed njih bo sprejet kot tovariš in deležen vse pozornosti ter spoštovanja. Ne bomo pa nikoli molče prešli preko zlonamernih poizkusov, ki bi nas hoteli oropati sadov naše borbe ali nas ovirati pri izgraditvi skupne države. Očetom takih namer bomo zmeraj kot sovražnikom pogledali v oči, pa naj bodo to ministri ali škofje, naj nosijo frak ali pa naj jim duhovniška halja pokriva pleča.

Da slišijo tisti, ki bi morali slišati...

Maršal Tito je govoril v Skoplju ob priliki proslave četrte obletnice narodne vstaje v Makedoniji

Ob priliki štirideletnice narodne vstaje v Makedoniji proti fašističnemu sovražniku, ko se je makedonsko ljudstvo pridružilo ostalim jugoslovanskim narodom, da bi skupaj z njimi v borbi in z nadčloveškimi napori ustvarilo zase in za bodoče rodove srečnejšo bodočnost, je govoril na proslavi maršal Jugoslavije, Josip Broz-Tito.

V začetku svojega govora je maršal Tito pozdravil vse Makedonce, in izrazil svoje veselje, da lahko prisostvuje praznovanju narodne vstaje. Poudaril je zasluge makedonskega naroda, ki si je v tem osvobodilnem boju pridobil pravico do svoje svobode in enakopravnosti. Poudaril je, da je makedonski narod pokazal svojo voljo in željo, da živi v skupnosti z ostalimi jugoslovanskimi narodi Jugoslavije. Dejal je: «Po dolgih in dolgih desetletjih je Makedonija danes prvič svobodno zadihala in ima vse možnosti za svoj narodni, kulturni in gospodarski razvoj.» *Dejal je, da sedaj ni v Jugoslaviji nikogar več, ki bi onemogočal ta razvoj. Poudaril pa je da bi želela to edinole mala skupina reakcije.*

Niso nam potrebni pokrovitelji

«Dragi bratje! Težko je, da moramo še danes govoriti, da se po katastrofi, ki je zadela naše narode, še najdejo taki ljudje. Toda ne samo, da so v Jugoslaviji, kjer so maloštevilni, temveč so tudi v inozemstvu. Glejte, dejstvo je, da so v naši bratski deželi Bolgariji elementi, ki pravijo, da Makedonci niso svobodni. Povejte jim vi ali ste svobodni ali niste! (Buren aplavz.) Našli so se neki poborniki «Velike Makedonije», ki so si vzeli sami pravico, da govore v vašem imenu, kakor da vi nimate pravice govoriti. Vi morate govoriti, vasa je pravica, da poveste, ali ste si s svojo krvjo izvojevali to, do česar imate pravico. V Bolgariji so sedaj neki ljudje, ki sestavljajo memoranda in jih pošiljajo velikim zaveznikom ter baje zahtevajo, naj se Makedonija združi, naj se združijo pirinska, egejska in vardarska Makedonija. Pod kakim pokroviteljstvom? Pod pokroviteljstvom tujih sil. Kakor da so nam potrebni pokrovitelji, kakor da nismo zreli, kakor da nismo polnoletni. Kot polnoletni narod si bomo sami izvojevali pravico, da bo Makedonija združena. (Navdušeno vzklikanje: Živela združena Makedonija v svobodni, demokratični federativni Jugoslaviji!) Vztrajali bomo na tem, da bodo vsi Makedonci združeni v svoji deželi. Vsa ta memoranda in vse te akcije, vse to je krinka. Laž je, da hočejo tako Makedonijo. To so mahinacije tistih tretjih, ki so vedno gledali na to, da ob razdoru narodov na Balkanu, zajamčijo sebi vpliv na Balkanu. V tem grmu tiči zajec. Ker hočejo združiti narode na Balkanu, da bi bilo kakor je bilo v preteklosti, ko je Makedonija služila kot kamen spotike med bratskimi narodi na Balkanu in v korist tujega imperializma. Sedaj pa nenadoma govore, kako Makedonci niso svobodni, kako bi bilo treba Makedonijo združiti in kako bi ji bilo treba ustvariti boljše življenjske pogoje. A ti isti ljudje so bili tu tri in pol leta. In kaj so storili? O tem imate sliko. Imate fotografije, kaj so storili: iznakažena trupla najboljših makedonskih sinov, oplenjeni, požgani domovi, To so storili. Ti ljudje si danes jemljejo pravico, govoriti o svobodi in o tem, kako bi se morala ustvariti neka nova, baje svobodna Makedonija, ki bo pod tujim pokroviteljstvom. To hočejo in to delajo, ne po svoji iniciativi, temveč po iniciativi iz tujine. Mi zelo dobro vemo, kdo jim to šepeta na uho, kdo govori o potrebi odcepitve Makedonije od federativne Jugoslavije. To pišejo socialni demokrati v Sofiji v časopisu «Sloboden den», ki so izven Domovinske fronte. Mi tega nismo pričakovali. Nismo pričakovali takega odgovora na našo ponujeno bratsko roko. Toda mi vemo eno: da bolgarski narod ne misli tako. Mi prav dobro vemo, da je bolgarski narod za tisto politiko, ki smo jo skupno pričeli izvajati po izgonu okupatorja, ko smo začeli bratsko in iskreno govoriti. Našli pa so se izdajalci, ki bodo pri bolgarskem narodu dosegli ravno tako sodbo, kakor jo dosezajo pri vseh narodih Jugoslavije, a posebno pri makedonskem narodu. Nismo se odrekli pravici makedonskega naroda po združitvi. Tej pravici se ne bomo nikdar odrekli. To je naše načelo, a mi načel ne dajemo za nikakršne začasne simpatije.

V nadaljevanju svojega govora je maršal Tito poudaril, da so naše misli stalno z Makedonci. Razkrinkal je tiste, ki z vsemi močmi delajo proti združitvi Makedoncev, na drugi strani pa operirajo z geslo o veliki Makedoniji. Poudaril je pravice makedonskega naroda in dejal, da se mu ni treba bati za svojo svobodo, kajti danes ima ta narod orožje v svojih rokah. Tudi ostali narodi Jugoslavije žele, da si obvarujejo pridobitve svoje borbe. Nato je nadaljeval:

Neizpolnjene obljube

V gospodarskem pogledu smo na slabem. Obnova dežele je najvažnejši problem, ki ga skušajo vsi narodi Jugoslavije rešiti. Jugoslavijo so oplenile štiri fašistične sile. Ropale so štiri leta. Ko so fašistične sile v naši deželi ropale in iz nje vlačile na vse strani, ko so gorele vasi in mesta v naši deželi, ko je okupator rušil in požigal, ko prenašamo vse posledice tega boja, potem je razumljivo, da naše oblasti ne morejo obnoviti v nekoliko mesecih vsega porušenega. Mi smo si tega v svesti in vi ste si prav tako v svesti tega. Zato vidim danes tu tega duha, ki veje iz vsakega posameznika, ne glede na to, ali je boljše ali slabše oblečen. Vidim, da je v vsakem posamezniku in v vas vseh skupaj čvrsta vera, da bo prišlo boljše, toda ne tako, kakor se je pred vojno govorilo, da bo boljše, a je le vse ostalo pri starem, temveč, da bo dejansko boljše. Vi sami vidite, da je danes boljše, kakor je bilo pred šestimi meseci, da ne govorimo o razmerah za časa okupacije. Danes je že boljše, kakor je bilo pred štirimi ali pred dvema mesecema.

V naši obnovi imamo ogromne težave. Naši narodi ne bodo dovolili in ne bodo verjeli tistim, ki pripovedujejo, da bi šla obnova hitreje in da bi bila boljša, ako bi bili oni na oblasti, ker jih je ljudstvo že videlo na oblasti. Na oblasti so se pokazali kot izkoriščevalci in zatiralci ljudstva. (Burno odobravanje). Ljudstvo jih je videlo v usodnem trenutku, ko je bilo treba braniti domovino, videlo jih je, kako so se strahopetno skrili v luknje, zbežali v inozemstvo ali pa stopili v službo okupatorja. Zaradi tega je jasno, da ljudstvo od njih ne more ničesar pričakovati. To je jasno vsakemu poštenemu rodoljubu, vsakemu Makedonci, Srbu, Hrvatu, Slovencu, Crnogorcu in ljudstvu Bosne in Hercegovine.

Nam delajo ne samo v deželi, temveč tudi v inozemstvu določene ovire in politične težave. Govori se, da gre naša notranja konsolidacija oziroma obnova počasi. Mi imamo ogromne težave in vam jih bom samo nekaj navedel. Ostali smo brez prevoza, brez vagonov, brez železnic, brez rečnega in morskega ladjeva, skoro brez prometa. Za vsako našo ladjico moramo prositi, da nam jo vrnejo. Stori se vse mogoče, da se nam to čim kasneje vrne, četudi bi nam bilo krvavo potrebno za prevoz žita zaradi prehrane ljudstva v opustošenih krajih naše dežele. Zahtevali smo, da se nam vrne naša mornarica že tedaj, ko so nas priznali savezniki. Naša ladja je bila v Lincu na Donavi. Ne moremo priti do teh naših rečnih ladij. O tem nisem govoril javno in glasno. Danes govorim o tem, da slišite, za kaj gre, in da slišijo tisti, ki bi morali slišati. (Burno odobravanje.) Jasno je, zakaj nam ne dajo teh ladij.

Takih težav imate mnogo in mnogo. Mnoge grenke pilule smo morali pogoltniti. Toda navzlic temu bomo zmagali, ker je ljudstvo z nami. Potrpežljivi smo bili dve in pol leti. Bili smo potrpežljivi, ko nas niso priznavali. Nismo se jezili, ker smo vedeli, da nas bodo nekega dni priznali. Tudi sedaj smo potrpežljivi. Ne bomo se razburjali in ne bomo podvzemali nepremišljenih korakov, ker vemo, da nam bodo nekega dne to priznali. (Gromovito vzklikanje: «Bodo».) In kar je najvažnejše, mi vemo in imamo izkušnjo ter smo čvrsto prepričani, da nes vse take mahinacije ne morejo zadržati, da ne bi ustvarili močne, demokratične federativne Jugoslavije, gospodarsko in kulturno močne. Ustvarili jo bomo zato, ker to hoče vse naše ljudstvo, hočejo vsi narodi Jugoslavije, Makedonci, Srbi, Hrvati, itd.

Nadalje je govoril o sovražnih elementih, ki hočejo prikazati, da so naše oblasti nesposobne oskrbeti ljudstvo. Dejal pa je, da bi v mirnem času oblasti v stari Jugoslaviji, če bi jih zadel tako težak problem, kot je suša in pomanjkanje in popolno uničenje gospodarstva, ne bile sposobne rešiti tega problema kljub temu, da bi imele finančna sredstva in skladišča. Nova Jugoslavija, ki je ljudska država, ki ima ljudstvo oblast, pa je storila in bo storila vse, da preskrbi ljudstvo. Govoril je še o napakah, ki se primerjajo in ki jih bo narod sam odstranil s svojim sodelovanjem. Ljudje, ki so na oblasti, delajo včasih napake, toda, če jim bomo pomagali, jih bodo odpravili.

Ljudska fronta

Zato tudi vi pri teh volitvah volite svoje prave zastopnike. Na volitve prihajajo ljudje iz Ljudske fronte na enotni listi, četudi so v Ljudski fronti razne stranke, ako bi sedaj prišel semkaj in vam govoril o tem, kar misli on, jaz vam pa govorim o tem, kar mislite vi in kar mislim sam? (Dol opozicija! Dol reakcija!) To so bili izgledi opozicije za volitve. Ničesar nima, s čimer bi stopila pred ljudstvo, ker jo ljudstvo pozna iz preteklosti, pozna iz tistih let, ko so ti ljudje sedeli v parlamentu in v vladi. In kaj so delali? (Enoglasen odgovor: Ropali so). Tako je, ropali so. Zatirali so ljudstvo, podaljševali so bedo med našimi narodi, iztrebljali so jih. Razumljivo je, da jih nihče ni ljubil. Zato jim je bilo potrebno, da v mednarodni javnosti širijo govorico, da v Jugoslaviji opozicija nima možnosti svobodno govoriti in voliti svojih zastopnikov. Te govorice naj bi omogočile kakršno koli intervencijo. Ljudska fronta je nosila odgovornost v vojni,, ona nosi odgovornost tudi v miru. Pojavila se je tudi opozicija. Nismo imeli ničesar proti temu, da stopi na volitve, toda ni hotela. V začetku se je na to pripravljala, a je kasneje odstopila, ker si je v svesti, kako bi iz teh volitev izšla. Toda zakaj ni hotela stopiti na volitve? Ker vidi tega duha, ki veje po vsej deželi, ker vidi, da se ji je proti njemu nemogoče boriti. Povejte mi, prosim vas, kako bi sprejeli nekoga iz opozicije, ako opozicija ne bi gledala preko meje, bi bila pri nas manjša kot makovo zrnje. (Odobravanje.) In to ne samo v prenešenem, temveč tudi v pravem smislu, ker jih je zelo malo.

Tovariši, tovarišice! Pred nami stoje se velike in težke naloge. Vedno smo kazali na težave, ki stoje pred nami. Nismo jih nikdar tajili. Tudi na te volitve gremo brez kakih posebnih obljub in ne kakor je bil to nekdaj običaj. Nekdaj je bil običaj, da so volivni agenti in kandidati vse obstali, potem so odšli v parlament in niso ničesar storili. Mi ne obljubljamo Mi ne moremo ničesar obljubiti. Obljubili smo enkrat za vselej, ko smo šli v boj. Takrat smo ustvarili svoj program. Prvi del tega programa smo izčrpali ter osvobodili deželo. (Buren aplavz.) Drugi del programa bomo izvršili. Za to nam je jamstvo ljudstvo. (Ponovno navdušeno odobravanje.) Kaj moremo sicer obljubiti? Ljudstvo bo verjelo tistim, ki so bili pripravljeni dati svoja življenja za njegovo svobodo. Deset tisoči takih so položili svoja življenja. Mi smo tudi sedaj pripravljeni vložiti ne samo svoje sile, temveč tudi življenja, če bo potrebno, da si ljudstvo očuva svoje pridobitve. (Burno odobravanje.) Mi smo vedno izvršili, kar smo govorili, ter vam tu svečano izjavljam, da bomo to tudi nadalje izvrševali.

Današnja Jugoslavija

V mednarodni politiki, kakor je bilo že mnogokrat poudarjeno, si je Jugoslavija pridobila dobre položaje. Ako se vzporedi današnja Jugoslavija z versajsko Jugoslavijo, boste videli, da je razlika ogromna. Simpatije ogromne večine narodov so danes v vsaki naši zavezniški deželi na stsrani nove federativne Jugoslavije. Občudujejo junaštvo narodov Jugoslavije. Narodi zavezniških dežel so v času našega osvobodilnega boja občudovali našo požrtvovalnost, kakor tudi sedaj občudujejo požrtvovalnost Jugoslavije pri delu za obnovo in izgradnjo dežele. V tem pogledu smo storili mnogo, toda moramo še povečati svoje napore. V inozemstvu pa je mnogo takih, ki nočejo prenehati rovariti proti nam. Ti bodo prenehali v tistem trenutku, ko bodo spoznali, da so vsi njihovi napori zaman. Prenehali bodo v tistem trenutku, ko bodo vsi narodi Jugoslavije znova dokazali, da nočejo reakcionarjev, tistih, ki rovarijo v inozemstvu, ker so v srcih narodov Jugoslavije ostali samo kot sovražniki ljudstva, ljudje, ki nikdar ne smejo stopiti v javno življenje. Ko bodo narodi Jugoslavije to zopet dokazali, bo tudi mednarodna reakcija prenehala s svojimi klevetami in rovarjenji. Reakcija v inozemstvu in reakcija v deželi se vzajemno dopolnjujeta.

Kmet - močan steber

Danes so, tovariši in tovarišice, ustavarjene za delovno ljudstvo v naši deželi široke socialne možnosti, kakršnih v preteklosti nikdar ni imelo. Delavskemu razredu v Jugoslaviji danes ni treba trpeti pod orožniškim kundakom, ako hoče zadovoljiti svoje potrebe, ker naša država v polni meri ščiti koristi delovnega ljudstva. Kmetu se danes ni treba bati, da bo prišel birič z bobnom in prodal njegovo hišo za davek. Država mora računati s kmetom kot enim najvažnejših stebrov, na katerih počiva naša demokratična federativna Jugoslavija. Kmet ne bo proti temu, da daje, kar je potrebno, da bi se država mogla razvijati. Kadar kmet uvidi in ko se popolnoma prepriča, da dela ta država vse, da bi mu pomagala, bo tudi sam rad dajal državi, kar ji je potrebno. Danes pravijo mnogi, da si ne upamo pobirati davkov, ker bi se kmetje uprli. Tega se ne bojimo. Davkov ne pobiramo, ker vemo, da jih kmetje ne morejo plačati. Kako naj plačajo davke, če nimajo niti sredstev, da bi se prehranili. Toda kdor lahko plača, in posebno tisti, ki ni plačal v teku te vojne niti v denarju, niti v krvi, ta mora plačati. (Tako je! Tako je!). Izvršili smo zamenjavo valute, papirnatega okupacijskega denarja, z novim federativnim dinarjem. Jasno je, da se je to moralo izvršiti. Pri tem smo udalili po kasti bogataševv, ki so v času vojne s pomočjo okupatorja prišli do denarja. Pri izvršitvi te zamenjave pa je prišlo tudi do nepravilnosti, posebno nasproti nekaterim pokrajinam. Mi se trudimo, da te stvari popravimo. Danes imamo v Jugoslaviji izglede, da ne bo brezposelnosti. Naše tovarne še niso začele z delom v polnem obsegu. Odprli bomo nove tovarne in proizvajali vse, kar je potrebno za ljudstvo. Dosedaj nismo mogli obleči niti vojske, sedaj pa bomo začeli oblačiti ljudstvo. Naše tovarne že začenjajo z delom. Postopoma bomo storili v tem pogledu vse, kar je mogoče.

Nadalje je poudaril demokratičnost naših zakonov in bojazen reakcionarne opozicije in reakcije v inozemstvu, pred našim hitrim napredkom. Če bi bilo vsak dan slabše, bi se veselili, ker pa gre razvoj Jugoslavije vsak dan na boljše, pa postajajo vedno bolj besni.

Pri teh volitvah naj ljudstvo še enkrat pokaže svojo voljo, kaj hoče. Tako bomo obvladali našo reakcijo. Iz tujine, iz inozemstva ne bomo poslušali nikakih predlogov, ki bi bili na škodo našemu ljudstvu. Ne bomo poslušali takih predlogov, toda želimo da z vsakim, posebno pa še z našimi zavezniki iz vojne živimo vedno v najboljših odnošajih, ker je pri izgradnji v mirnem času potrebno tesno gospodarsko in kulturno sodelovanje med posameznimi deželami. To je naša želja in vztrajali bomo na tej poti.

Zavezništvo s SZ

Imamo zavezništvo z veliko bratsko Sovjetsko zvezo (dolgotrajne in navdušene manifestacije Sovjetski zvezi, Rdeči armadi in generalisimu Stalinu). Rdeča armada se ni borila samo za svobodo svoje dežele, temveč tudi za našo svobodo še tedaj, ko je bila pri Stalingradu. Tako smo ta njen boj tudi razumeli. Ko je gonila nemške tolpe, je vsak njen korak odjeknil v naših srcih kot najlepša melodija. Pričakovali smo jo in smo skupno z njo osvobodili našo deželo. Sovietska zveza nam tudi danes gospodarsko pomaga, kolikor je le mogoče, ker je tudi sama pretrpela v tej vojni ogromna opustošenja. Imeti takega nesebičnega zaveznika, kakor je Sovjetska zveza, imeti moralno in tudi materialno podporo tako velike bratske dežele, pomeni imeti sigurno zaledje za poln razvoj, uspeh in razmah naše dežele. Imamo dobre in zelo dobre odnose s slovanskimi deželami: Češko, Poljsko in Bolgarijo, imamo dobre odnose z našimi velikimi zavezniškimi državami vojne, imamo dobre in vedno boljše odnose z Madžarsko. To kaže, da imajo ti narodi polno zaupanje v Jugoslavijo in da ima to, kar se dogaja v Jugoslaviji, močan odjek v drugih deželah. Sami sebi kujemo svojo usodo in ni nam potrebno, da se drugi vmešavajo v naše notranje zadeve.

Naše pravice do Trsta

V Londonu smo se borili za naše pravice glede Trsta. Iznesli smo toliko dejstev, da so iznenadila celo tiste, ki so proti temu, da dobimo pravico v Trstu Mnogi niso hoteli vedeti, kaj se tam dogaja. Mnogi niso bili obveščeni, pa so sedaj obveščeni. Na najboljši poti smo, da dosežemo spoštovanje naših pravic. Te naše pravice so nepobitne ter nam jih nihče ne more odrekati. Te naše pravice bomo branili. Za škodo, ki so jo fašistične dežele napravile Jugoslaviji še nismo dobili nobene nagrade; ravno to otežkoča našo obnovo. Zahtevamo, da se nam ta škoda povrne zahtevamo, da se nam vrne tisto, kar je bilo odpeljano iz naše dežele, zahtevamo, da nam fašistične države plačajo reparacije, in to čimprej, za škodo, ki so nam jo storile. Ko bomo to uresničili , nam bo laže izvršiti našo nalogo glede obnove. Kar se tiče uresničenja teh naših terjatev, smo temu danes že tako blizu, da upamo, da se bodo naše pravice kmalu uresničile. Jasno je, ako dobimo reparacije — in dobili jih bomo — se to ne bo zgodilo tako, kakor nekdaj, ko sta Nemčija in Avstrija plačali Jugoslaviji odškodnino, pa se je ni v Jugoslaviji niti poznalo, niti občutilo. Poznala in občutila jo je samo skupina klikašev, ki je te reparacije in odškodnino natrpala v svoje žepe. Sedaj ne bo več tako. Sedaj bodo reparacije šle v korist ljudstva, za izgradnjo hiš, tovarn, cest, mostov itd. Država se danes trudi, da brez teh reparacij iz svojih revnih sredstev maksimalno popravi ono, kar je porušeno. Pri nas se je pojavila neslutena samoiniciativa pri obnovi dežele, pri izgradnji mostov, cest, tovarn itd. Naj ta zanos ostane! Naj se poveča, ker čimbolj bomo gradili s skupnimi močmi, tem hitrejša bo izgradnja.

Na koncu svojega govora je maršal Tito pozval vse Makedonce, naj čvrsto branijo pridobitve, ki jih je dal to boj. Pozval jih je, naj se ne dado zapeljati od nikogar, ki bi skušali sejati razdor in ovirati normalni razvoj pri izgradnji in notranji ureditvi. Dejal je: «Če bomo kompaktni, kakor smo bili v vojni, če bomo kompaktno stali drug ob drugem, vam zagotavljam, da bo zmaga, ki jo bomo lahko kmalu izvojevali, sijajna». *Svoj govor je zaključil z besedami:* «Želim vam, da bi bila Makedonija, da bi bili vsi Makedonci, nekega dne združeni v svoji skupni Makedoniji.

Ceste v Sloveniji

Ljubljana, 12. Tanjug — V Sloveniji so sposobne za promet že vse ceste. Pri obnovi in popravilu cest je sodelovalo okoli 4000 vojnih ujetnikov.

Grška vladna kriza

Atene, 13. Reuter — Temistokles Sofuklis, grški liberalni voditelj je danes zaprosil nadškofa Damaskinosa, grškega regenta, naj odstopi od svoje zahteve, da mora biti royalistična ljudska stranka v koalicijski vladi, za sestavo katere je Sofulis prejel mandat.

Mednarodna konferenca dela

Pariz, 12. Tanjug — Agencija AFP poroča, da se bo mednarodna konferenca dela vršila na Sorbonni (Pariška unvierza) od 19. oktobra do 7. novembra. Na tem 17. zasedanju mednarodne konference dela bo zastopanih 50 držav. To je prvič, da se konferenca vrši v Parizu. Njen običajni sedež je bil v Zenevi, med vojno pa je zasedala v New Yorku in Philadelphiji. Konferenco je sklical mednarodni urad dela.

Quislingov priziv odbit

Oslo, 13. Reuter — Norveško vrhovno sodišče je danes soglasno odbilo Quislingov priziv proti smrtni obsodbi, kot poroča norveški obveščevalni urad. Quisling je sedaj naslovil prošnjo na kralja, ki bo odločil, ali naj se obsodba izvrši ali ne.

Ko se je narod boril...

Izjave predsednika Narodne vlade Slovenije Borisa Kidriča o „Pastirskem pismu"

(nadaljevanje iz včerajšnje številke)

Pravijo, da smo zatrli katoliški tisk. Samo eno dejstvo v odgovor. «Družba sv. Mohorja», najstarejša in med slovanskimi katoliškimi množicami najbolj razširjena slovenska knjižna in tiskovna organizacija, je bila pred kratkim na iniciativo narodno zavednih duhovnikov in s pristankom svojega protektorja, mariborskega škofa gospoda dr. I. J. Tomažiča v celoti obnovljena. V teku štirih okupacijskih let je morala v glavnem molčati. Njena imovina, po kateri je bil segel okupator, ji je vrnjena. Da je imela na primer Narodna vlada federalne Slovenije za obnovitev «Družbe sv. Mohorja» popolno razumevanje, dokazuje tudi odborovo zahvalno pismo, ki so ga med drugimi podpisali odborov predsednik, mariborski stolni kanonik in generalni vikar dr Cukala, odborov tajnik župnik F. S. Finžgar, odborov član prošt dr. Munda.

Imovina «KTD» je bila po naših zakonih seveda v celoti zaplenjena, toda ne zaradi tega, ker je bila last *katoliškega* tiskovnega društva, temveč zato, ker je služila — notorično, pa tudi po vseh juridičnih predpisih do podrobnosti dokazano — v *narodno izdajalske namene*. Komur je žal zaplenjene imovine, odnosno kdor si je malo kasno prišel na jasno o neogibnih pravnih posledicah svojega početja, se naj pač hkrati zaveda, da imovina ni bila zaplenjena zaradi tega, ker je bil njen lastnik tega ali onega svetovnega nazora, temveč da je bila zaplenjena zato in zgolj zato, ker je bil njen lastnik *narodni izdajalec*. Istovetiti svobodo tiska, odnosno svobodo tako zvanega katoliškega tiska s svobodo narodnega izdajstva — pa je danes vendarle malo preveč. Jaz vsaj mislim, da velika večina naših vernih množic jemlje na znanje tako istovetenje kot *grobo žalitev*.

Vprašanje *agrarne reforme*. Mnenja sem, da je v današnjih modernih in socialnih časih prav zares več kot odveč odgovarjati podrobneje na ta del «Pastirskega pisma». Naš delovni kmet se že stoletja bori za zemljo... S tem je povedano vse, prav vse. Če niti mi ne bi bili voljni in sposobni izvesti resnične agrarne reforme, potem naj nas vzame vrag! V ostalem pripominjam, da zvezni zakon o agrarni reformi glede na svoje višinske meje ne prizadeva v Sloveniji skoraj nobene župnije, drugič pa, da zvezni zakon vrhu tega še dopušča federalnim organom pri izvedbi agrarne reforme zadosten okvir za upoštevanje vseh resničnih potreb škofij in važnejših samostanov.

Ko govori «Pastirsko pismo» o moralnih nevarnostih, ki da jim je izpostavljena naša mladina, in o ovirah, ki da jih povzroča udarniško delo nedeljski maši, pač pozabija — ne vem, zakaj — da je bila Osvobodilna fronta tista, ki je že precej pred «Pastirskim pismom» udarila po ponočevanju itd., hkrati pa svojim organizacijam naročila, naj udarniško delo organizirajo tako, da ne bo motilo prve nedeljske maše. Zopet: *Mnogo hrupa za nič.*

Končno še vprašanje duhovnikov, ki smo jih po osvoboditvi brez pravega procesa, brez možnosti obrambe, brez pravih zagovornikov — obsodili na smrt, postrelili in pobesili. Kar je Slovenija osvobojena, ni bil niti na smrt obsojen, niti ustreljen ali obešen — niti en sam duhovnik! Ker torej nikogar nismo obsodili na smrt, nikogar ustrelili in nikogar obesili, tudi nobenemu na smrt obsojenemu nismo mogli nuditi pravnih sredstev, ki pritičejo na smrt obsojenim. V nobenem koncentracijskem taborišču se v Sloveniji ne nahaja noben duhovnik, kajti v Sloveniji koncentracijskih taborišč sploh ni. V nobenem kazenskem zavodu se v Sloveniji ne nahaja noben duhovnik. Vsega skupaj je v Sloveniji zaprtih dvajset duhovnikov. Čakajo na redno razpravo pred sodiščem. Razprava bo javna. Vsi ti duhovniki so obdolženi odnosno o sumljeni takih zločinov, da jih niti na osnovi določil splošne amnestije nismo mogli izpustiti. Mi pač nismo krivi, če se je kdo ukvarjal z izdajstvom. Mi nismo nikogar silili, naj bo naroden izdajalec. Hkrati naj pripomnim, da smo izpustili odnosno, da sploh niti zaprli nismo vrsto duhovnikov, ki bi jih kljub amnestiji, morali postaviti pred sodišče, če bi hoteli dosledno izpolnjevati zakon. Zadovoljili smo se z obljubo generalnega vikariata ljubljanske škofije, da jih bo cerkvena oblast sama kaznovala. Doslej nimamo še nobenega obvestila, da je kdorkoli med njimi bil deležen kakršnekoli cerkvene kazni. Mislim, da ne bom izdal nobene tajnosti, če povem, da bi dobili dokaj čudno sliko, čim bi do podrobnosti vrtali, kako je med okupacijsko dobo ravnal ta ali oni duhovnik ljubljanske škofije. Mi tega nismo storili. Gospodje so svobodni. V zahvalo nas dolži «Pastirsko pismo» smrtnih odsodb duhovnikov, koncentracijskih taborišč itd., skratka vsega onega, česar v Sloveniji kratko in malo — ni. Mi nismo krivi, če tega ni. Ali mogoče kdo iz političnih razlogov želi — da bi vse to bilo in da bi bil potemtakem hrup malo bolj upravičen?!

Naša narodna oblast se je ves čas osvobodilne borbe trudila, da pritegne duhovščino in tudi oficialno cerkev v sveti boj za osvoboditev domovine. Ves čas po osvoboditvi se naša narodna oblast z vso iskrenostjo trudi, da čim bolj zadovoljivo uredi odnose z duhovščino in cerkvijo. Navedel bom samo nekoliko dejstev. Znano vam je na primer, da je stanovanjska stiska prizadela vso Slovenijo, vse njene institucije. Prizadela je tudi mnoga poslopja, ki so last cerkve. Mi smo že pred tremi tedni izdali vsem našim odborom direktivo, naj poslopja, ki so last cerkve, izpraznijo in jih vrnejo v normalno cerkveno uporabo. Marsikje je bila direktiva že izvedena, v kakih štirinajstih dneh bo izvedena do kraja. S tem bo tudi rešeno vprašanje semenišč itd. Dalje. Znano je, da so na osnovi zakona naši finančni organi ob zamenjavi izdajali le omejene vsote denarja. Čeprav smo doslej celotno vsoto izplačali le v izjemnih primerih in ob zares dokazani potrebi, je na primer ljubljanska škofija dobila v dinarjih izplačane že skoraj vse lire, ki jih je ob zamenjavi položila. Dalje. Kljub pomanjkanju kreditov smo dali doslej ljubljanski škofiji en milijon dinarjev za popravilo poškodovanih cerkva, mariborski pa pol milijona. Projektirane so bile še nadaljnje večje vsote. Dalje. Vršila se je vrsta sestankov in konferenc z dobronamerno in narodno zavedno duhovščino. Na teh sestankih in konferencah so bile izmenjane osnove misli in je bilo doseženo soglasje. Predsedstvo SNOS-a je imelo namen ukiniti dosedanjo Versko komisijo kot svoj posvetovalni organ in naložiti Predsedstvu vlade naj imenuje svojo Versko komisijo kot *urejevalni oblastveni* organ za vsa vprašanja, ki se tičejo odnosov med cerkvijo in narodno oblastjo. Po načrtu vladnega predsedstva bo v tej komisiji polovica duhovnikov, samih uglednih ljudi tako v našem javnem kot cerkvenem življenju. Ne bom nasteval drugih dejstev, deprav so pomembna. Skratka: razvoj medsebojnih odnosov je bil na najboljši poti, vsi zares dobronamerni ljudje, duhovniki kot lajiki, ki so ga poznali, so ga bili veseli, no, pa je prišlo «Pastirsko pismo».

Ne bom se ukvarjal s vprašanjem, zakaj, komu in kje je bilo slabo utemeljeno «Pastirsko pismo» potrebno. Povem le, da se tudi o tem čuje zelo mnogo komentarjev. Vsekakor, nasa *principialna* pot je začrtana, od nje nas tudi klevete ne morejo odvrniti. Na istih principialnih osnovah, kakor smo jih že postavili v prvem letu Osvobodilne fronte in jih v praksi dokazali zlasti po osvoboditvi, bomo tudi v bodoče uravnavali svojo politiko in svoje odnose.

V ostalem ne smete pozabiti, da v katoliški cerkvi niso samo višji pastirji in tudi ne zgolj duhovščina. V katoliški cerkvi so tudi — katoliške *ljudske množice*. In slovenske katoliške množice — so *sestavni del* Osvobodilne fronte in *nosilec nove oblasti*. Slovenske katoliške množice so *sotvorec* naše svobode, njenih okoliščin in njenih pogojev.

Kar se duhovnikov tiče, jih je tako rekoč vsak dan več, ki žele — da se izrazim preprosto — naj že končno spregovori — *pamet*. Torej se tudi v tem pogledu zboljšuje.

Kar se končno nas tiče — mi verujemo v načelo: Kdor noče delati prav, se v ljudski demokraciji, v pogojih resnično svobodne, razgibane, sato pa hkrati pravilne ljudske presoje — razkrinkuje sam.

Rihenberg se zahvaljuje

Te dni so prebivalci Rihenberga poslali tržaški ženski antifašistični organizaciji, ki je zbirala obleko, opravo, hrano in druge potrebščine za pogorelce, naslednjo zahvalo:

Ginjeni zaradi bratske velikodušnosti in požrtvovalnosti, ki so nam jo izkazali prebivalci Trsta in okolice, se prav vsem, ki so nam priskočili na pomoč v naši nesreči iz vsega srca zahvaljujemo. Bratje, vaša skrb za nas v nesreči nam je najboljše jamstvo, da je naš narod zares duševno prerojen in da ga čaka, če bo hodil to pot naprej, zares lepa, boljša in slavna bodočnost. Te vaše darove, dragi bratje, cenimo tembolj, ker vemo, da tudi v vaših domovih ni izobilja in razkošja prav v ničemer. Te vaše darove cenimo tudi za to, ker vemo, kakor pravi resničen pregovor: da samo v nesreči spoznaš prijatelja.

Posebno zahvalo izrekamo tem potom tržaškim antifašistom, vsem odborom naših ljudskih oblasti in njim, ki so s tako bratsko požrtvovalnostjo in vnemo nabirali te darove. Nič manj nismo hvaležni našemu glasilu «Primorskemu dnevniku», ki nam ravno tako pomaga s svojimi, skoro vsakodnevnimi pozivi na ljudstvo, naj pomaga žrtvam osvobodilne borbe.

Prejeli smo: «Hočemo Jugoslavijo!»

Vsled sistematične gonje nekaterih tržaških listov zoper našo Jugoslavijo, smatramo za potrebno, da tudi mi nekoliko poročamo o dobrotah, ki nam jih je delila nacifašistična vlada Italije v naših krajih:

Podivjana italijanska soldateska je požgala in izropala sledeče vasi:

Kilovče, Ratečevo brdo, Spodnje in Gornje Bitinje, Merečje, Podstenje in Podtabor, isti dan postrelila 30 moških in pognala njihove družine v internacijo.

Tudi zadnje čase smo bili deležni raznih dobrot kakor pretepanja, mučenja, odvajanja v zapore in ropanja tudi od Rupnikovih in Rožmanovih domobrancev, Mihajlovičevih četnikov pod vodstvom Vojvode Jevdjeviča, Nedičevih dobrovoljcev in Ljotičevcev ter vseh njihovih pripadnikov. Vsa ta svojat kar tekmuje, da bi nas oropala naših, s krvjo pridobljenih, zares demokratičnih pravic. Toda ne damo se!

Hočemo samo Federativno Demokratično Jugoslavijo pod vodstvom našega maršala Tita!

Delavnost v okraju Herpelje-Kozina

Pri nas obnavljamo šolska poslopja, kakor tudi politično upravno šolo v Rodiku. Most na Sušici je dokončan. Vodovod in električna centrala delujeta. Napravili smo novo korito za napajanje živine v vasi Javorje. To delo so izvršili sami vaščani. Odsek za obnovo jim je pomagal s potrebnim materialom.

Pri delitvi hrane za mesec september je bilo razdeljenih 310 stotov pšenice, 480 stotov moke, 41 stotov maščobe, 40 stotov sladkorja in okrog 120 stotov zakuhe.

V teh dneh je dospela na podružnico PRERADA precejšnja količina čevljev ki se bodo nakazali in razprodali v prvi vrsti prebivalstvu požganih vasi in delavcem pri javnih delih.

V nedeljo 23. septembra se je vršila v okraju mladinska konferenca in konferenca AFZ. Na mladinski konferenci je bilo navzočih precej mladink in mladincev, zborna dvorana je bila premajhna, da bi vsi mogli prisostvovati sporedu.

Konference AFZ se je udeležilo okrog 80 žena, ki so se kakor mladina, zanimale za vprašanje Trsta in druga pereča vprašanja. Debata, na eni kot na drugi konferenci je bila dokaj živahna.

Mladina iz Černotič je 5 dni delala in popravljala cesto v domači vasi. Sedaj se pripravlja v pomoč družinam, ki nimajo delovnih moči, za pomoč pri poljskem delu in spravljanju pridelkov pod streho.

V vasi Zazet so preteklo nedeljo priredili miting in ob tej priliki nabrali L 1.400 za RKS. Od tega so Lir 650 prispevali muzikanti, ki so navzoče zabavali.

Okrajni odbor Herpelje-Kozina je podaril L. 8.650 «Za našega dijaka». Ob priliki zadružnega sestanka so zborovalci prispevali L 500. Posestniki v Vremskem Britofu pa od prodanega sadja L 5.947.

Skrbstveni Svet okraja Herpelje-Kozina se jim iskreno zahvaljuje.

Ljudska manifestacija

Enotni sindikati, Italijanski kulturni center in Slovenska Prosvetna Zveza javljajo: Ljudska kulturna manifestacija, ki se je imela vršiti v nedeljo, 14. t. m., je iz tehničnih razlogov preložena na prihodnjo nedeljo, 21. t. m.

Proslava na Opčinah

V nedeljo 14. t. m. ob 14h bo na Opčinah svečana predaja zastave 5. bataljonu Odreda J. A. po Okrajni A. F. Z. — Opčine. Sledi pestra kulturna prireditev, nato prosta zabava s plesom.

Prosvetno društvo Opčine.

Rezultat natečaja za legitimacije

Pripravljalni odbor Slovenske prosvetne zveze je razpisal 15. sept. t. l. nagradni natečaj za enotno člansko izkaznico in pečat.

Komisija, ki je imela nalogo oceniti vsa dela je prejela 8 osnutkov za legitimacijo in 2 za pečate.

Rezultat natečaja za člansko izkaznico:

1. nagrado lir 1000.— dobi osnutek pod označbo «Trst».

2. nagrado lir 500.— dobi osnutek pod označbo «Veselje».

Za pečat:

1. nagrado lir 500.— dobi osnutek pod označbo «Ljubljana».

Ostali osnutki niso prišli v poštev za nagrade.

Nagrade dvignite pri glavnem odboru Slovenske prosvetne zveze za Primorje in Trst, via Carducci 6, III., s. 11.

Članom prosvetnih društev

Opozarjamo Vas na radijska predavanja Prosvetne zveze, ki so vsak torek od 19.30. V torek, dne 16. t. m. bo predaval predsednik tržaškega okrožnega odbora Protržaškega okrožnega odbora Prosvetne zveze tov. Pahor Drago o delu Zveze.

Koledar za leto 1946

Še pred božičem bo izšel v Knjižni založbi v Trstu bogato opremljen koledar s slikami naših slikarjev, s fotografijami in opisi dogodkov zadnjih let naše borbene in slavne preteklosti.

V koledarju bodo bogato zastopani naši pesniki in pisatelji kakor tudi naši gospodarstveniki s prispevki o razvoju, obnovi in potrebah našega gospodarstva. V koledarju bodo razen drugih zanimivosti imeli svoj kotiček tudi naši malčki.

Ker bo koledar res naša prava družinska knjiga, naj prosvetna društva zbirajo naročnike in naj poskrbijo, da bo našla pot v vsako naso hišo.

„Za našega dijaka"

Objavljamo nadaljnjo zbirko «Za našega dijaka» iz miljsko-dolinskega okraja:

Plavje 4786 lir, 387 kg krompirja, 54 kg bele pšenične moke, 13 kg koruzne moke ter 2 kg fižola; Mačkovlje 640 lir in 9 kg krompirja; Boršt 2784 lir; Dolina 3076 lir in Sv. Barbara 914 lir. Posnemajte!

Prehrana

Nove odredbe za dodatke bolnikom. Sepral objavlja, da nove odredbe glede dovoljevanja dodatka za bolnike začasno ne stopijo v veljavo.

Delitev riža. V torek, 16. t. m. se prične izredna delitev riža potrošnikom VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., in XIII. skupine, in sicer po 300 gr na osebo. Delitev se zaključi v torek, 23. t. m. Cena je po 60 lir za kg.

Domov se vračajo

V teku 14 dni se bo vrnilo na svoje domove 5.000 slovenskih Primorcev in Istranov. Med temi je tudi nekaj Dalmatincev in tržaških Italijanov. Vsi ti tovariši so bili pred 8. septembrom leta 1943. v izrednih bataljonih italijanske vojske (Battaglioni speciali) na Sardiniji in Korsiki. Ko so zavezniške čete zasedle te otoke so se leti deklarirali za Slovence in Hrvate. Zavezniki so jih nato uvrstili v novo formirane bataljone Jugoslovanov, katere so uporabljali za razna dela v zaledju. Ze za časa svojega bivanja na Sardiniji in Korsiki so se naši tovariši organizirali in taborišča okrasili z jugoslovansko trobojnico s peterokrako zvezdo. Iz Sardinije in Korsike so jih zavezniki premestili v Marseille, v Južni Franciji, kjer so bili kot vojaška delavska edinica podrejeni ameriškemu poveljstvu v Južni Franciji. Te tovariše bodo sedaj Zavezniške oblasti poslale domov. Iz Marseilla bodo potovali preko Milana do Vidma. Prišli bodo s petimi transporti. V Vidmu jih bodo Zavezniške oblasti nekaj dni zadržale, nato pa s kamioni odpravile na rojstne domove.

Pridružujemo se veselju njihovih svojcev, ki bodo po tolikih letih spet objeli svoje sinove, može in očete, in skupno začeli novo življenje, življenje v miru in svobodi.

Slava pa tistim, ki niso dočakali dneva povratka in počivajo v tujini.

Ob treh popoldne se je vršil defile tržaške civilne policije pod Zavezniško vojaško upravo. Defileju je prisostvoval general Harding, komandant XIII. britanskega korpusa, polkovnik Bowman, višji komisar za civilne zadeve za Julijsko krajino, več zavezniških častnikov in predstavniki novo postavljene civilne oblasti. General Harding je obšel postrojene policijske čete, nakar jim je držal kratek govor.

Za tiskovni sklad

Avtotransporti Čač in Sancin, Trst, via dell'Istria 155, daruje za tiskovni sklad «Primorskega Dnevnika» lir 1000 (tisoč).

Odgovorni urednik
ŠTER CIRIL

✚

Zemeljske ostanke našega dragega nepozabnega sina, brata, strička

STEVA BENČIČA

ki je postal žrtev okupatorja dne 2. 10. 1943 v Klevniku, smo prepeljali na farno pokopališče v Klanec, odkoder bo v sredo dne 17. 10. 1945 ob 15 uri pogreb.

Herpelje-Kozina, dne 14. 10. 1945.

MARIJA, mama, IVAN, oče, BREDA, sestra, PETRČEK, nečak in ostalo sorodstvo.

†

Naš ljubljeni brat in nečak

KRAVOS JOSIP,

trgovec, predsednik partizanskega gospodarskega odseka,

nas je dne 5. aprila 1945 za vedno zapustil.

Padel je v kremplje nacifašističnih zveri kot žrtev izdajalske ovadbe. 48 dni je bil bunkerju nemške policije podvržen najstrašnejšim mukam, ki si jih je izmislila nacifašistična civilizacija. Dolge mesece je preživel v zaporu Coroneu. V dneh, ko se je na obzorju že svitala svoboda, so ga odpeljali v rižarno pri Sv. Soboti, kjer so ga na zverinski način umorili.

Večna mu slava!

Skedenj-Trst.

Družine KRAVOS in LUČIČ.

ZAHVALA

Tebi, draga domača vas, iskreno sočutje, za darovano cvetje ob izgubi našega očeta, Tvojega učitelja

NANDETA STARCA

Našo neizmerno bol si delila z nami, odeta v črno žalost kot da si tudi Ti izgubila najdražje. Zahvala in čast. g. Skabarju za tolažilne besede, domačim za lepe žalostinke, vaški godbi za žalne koračnice, šolski deci za zadnji nedolžni pozdrav, stanov. tovarišema, posebno D. Pahorju za lepe poslovilne besede in vsem udeležencem iz mesta in okolice.

Barkovlje 12. 10. 1945.

ŽALUJOČA DRUŽINA.

Nekaj odgovorov na pojasnila g. Simonija

Na povabilo se je zglasil pri tov. referentu za šolstvo pri PNOO član naše redakcije. Tovariš referent mu je dal v razgovoru nekaj odgovorov na pojasnila g. poročnika Simonija, katera smo objavili v našem listu:

«Naj ponovimo, kar smo že večkrat načelno in formalno izjavili, da smo že 1943. leta sami Slovenci, slovensko ljudstvo in naša ljudska oblast obnovili našo, slovensko svobodno šolo. Zato more biti formalno ustanavljanje zavezniške slovenske šole le priznanje, potrditev, že prej obstoječe, ali osnovanje nove, zavezniške slovenske šole na tržaškem in goriškem ozemlju.

Naj se to ne tolmači pogrešno. Rekli smo «priznanje» naše šole, ker je bilo, in je vedno dosledno naše stališče, da priznavamo ZVU in njeno vojaško vrhovnostno kontrolo nad našo avtonomno ljudskošolsko oblastjo.

K II. točki pripominjamo, da smo pač vedeli za te možnosti, izpreminjanja ali uvajanja novih uredb in smo vedno pozivali ZVU, da se jih v polni meri posluži, da defašistizira šolo v ustanovah in ljudeh. Priznati moramo, da smo v tej nalogi razmeroma malo uspeli.

Hvaležni smo pa g. poročniku Simoni-ju, da nas je upoznal s klavzulo, da se lahko uvajajo nove uredbe, tudi, da se omogoči, da bi šola dejansko delovala.

Naše ljudstvo je italijansko-fašistično zakonodajo zavrglo, ne le v septembru 1943. leta, marveč že davno prej. Takrat je le še dokončno postavilo svoje lastne ljudske uredbe, in od takrat dalje noče nič več slišati ne o fašističnih, ne o italijanskih, ne o kakršnih koli drugih uredbah, ki niso njegove, ali se ne dajo spraviti v sklad z načeli njegove ljudske oblasti.

Da se omogoči le delovanje šole v Slovenskem Primorju in Trstu je torej neobhodno potrebno priznanje naše narodne, ljudske šole. Kdor le malo pozna naše ljudstvo, prilike in zgodovino in ve, s kakšno zavestjo, s kakšnim zanosom in požrtvovalnostjo je primorsko ljudstvo gradilo svojo šolo že pred šestdesetimi, sedemdesetimi leti, je razumel, da je italijanski fašizem ravno na tem mestu smrtno in nepopravljivo zadel njegove teknje. Tisoči so padali z mislijo na našo šolo, zato naj se nikdo ne dotika njegovega najbolj občutljivega mesta, če hoče živeti z njim v soglasju in slogi.

Priznanje naše slovenske, svobodne, ljudske šole, in ne, po dveh letih, zopetna graditev fašistične šole v ustanovah in ljudeh, to je conditio sine qua non za dejansko delovanje šole med slovenskim primorskim ljudstvom.

Kakor se je odstranil naziv «Provveditorata» in se je uvedlo ime «Superintendente», in to niti ni bilo bistveno, bi se bila morala vsekakor spremeniti institucija, njen duh, vsebina, in to je bistveno. Uvesti bi se morala dva superintendanta, eden za slovensko in eden za italijansko šolo, kakor smo bili vsi enodušno za to na Goriškem ali v Trstu, bodisi Slovenci ali Italijani, in je to smatral za potrebno tudi takratni goriški zavezniški guverner. Po sedanji uredbi je zavezniška slovenska šola pravno le nekakšna podrejena paralelka k samostojni talijanski šoli, ne pa enakopravna, samostojna šola, in to tudi v goriški nekdanji provinci, kjer smo Slovenci v večini.

To je bistveno vprašanje.

1. Da se ne prejudicira vprašanje pripadnosti naše pokrajine. Po jugoslovanskem in anglo-ameriškem dogovoru je Julijska krajina sporno ozemlje; poedini državni organi in ustanove torej ne smejo po svojem ustroju ali delovanju podpirati ene ali druge rešitve. Če je že v Trstu italijanski superintendant, bi moral biti pa v Gorici slovenski, oziroma bi morala biti v Gorici in Trstu po dva, slovenski in italijanski, ker je treba sprejeti isto rešitev tudi v Trstu.

2. Da se načelno reši narodnostno vprašanje v smislu popolne enakopravnosti. Načelna, pravična in korenita rešitev je absolutno potrebna, toda na našem ozemlju je radi dolgotrajnih, težkih narodnostnih sporov taka načelna rešitev v smislu enakopravnosti, mogoča le, ako je rešena v najviši samoupravni instanci, to je pri superintendanci. Neizogibna sta torej dva superintendanta, eden za slovensko in eden za italijansko šolstvo, za vsako teritorijalno področje, tržaško in goriško.

Zavezniška, sedanja rešitev ni načelna, ker slovenske šolske kulturne organe podrejuje italijanskemu vrhovnemu organu, torej ne vzpostavlja naše prosvetne enakopravnosti. Pa tudi praktično upravno ne odgovarja temu namenu, ker ne jamči dovoljno slovenskega kulturnega razvoja, ki ga izroča v roke drugi, italijanski narodnosti. Ta načelno ne predstavlja našega, avtonomnega, marveč varuškega, da na rečemo hegemonističnega, imperialističnega činitelja, ki mu pač ne moremo izročati v roke najgloblje, najnežnejše stvariteljske kulturne funkcije našega naroda. Po dosedanjih naših zgodovinskih izkušnjah, po naši zrelosti, po naših žrtvah, o tem ne moremo pristati prav na nikako mešetarjenje, kompromisarjenje, ki bi ob prvi priliki zopet rodilo narodnostne spore. Tega nam je enkrat za vedno dovolj; za naše narodno osvobodilno gibanje je doba enostranskih šovinistinih rešitev minila.

Enako važno in načelno je vprašanje jezika. Iz točke 15. in 16. je razvidno, da bo v zavezniških šolah italijanščina obvezna; poučevala se bo, po tej informaciji, od 3. razreda dalje. («V italijanskih šolah bodo pospeševali in gojili študij slovenščine»), tako nas informira, v izvirniku v oklepaju, v točki 16. g. Simoni. To se pravi, da slovenščina ne bo obvezna za italijansko šolo, ne v 1. ne v 3., ne v nobenem razredu osnovne šole, najbrže tudi ne za srednje šole.

O načelni enakopravnosti v zavezniškem načrtu ni sledu, četudi se hoče to zakriti s takimi negotovimi izrazi kot «gojiti», «pospeševati študij slovenščine». Obratno, tu imamo le enostransko obveznost, obveznost nas primorskih Slovencev in Hrvatov nasproti Italiji, italijanščini. V imenu kakšnih principov? V imenu istega, zgoraj omenjenega italijanskega hegemonizma in imperializma?

G. Simoni navaja avstrijski zakon kot vzor pravičnosti. Mi Slovenci nekaj vemo iz svoje zgodovine o njej in njeni raznarodovalni politiki. Vendar Avstrija ni poznala, razen v večjih mestnih centrih, obveznega poučevanja nemščine med nenemškimi narodi. Pri nas bi se morala poučevati italijanščina v zadnji gorski vasici, in to po strašni izkušnji narodno osvobodilne vojne.

Isto enostransko imperialistično stališče, g. Simoni, ste zastopali s poukom zgodovine. «Učni program (slovenske šole) bo obsegal približno 90% italijanske zgodovine, po načelu: «storia italiana — storia basica». Takrat ni bilo niti besedice o poučevanju jugoslovanske zgodovine v italijanskih šolah.

V tej zvezi moramo zavrniti obdolžitev g. Simonija v točki 15. «Treba je popraviti napačni vtis, ki ga je naredil ta list («Primorski dnevnik»), da bo italijanščina obvezna že v 1. razredu osnovnih šol in da bodo v slovenskih šolah poučevali 90% italijanske zgodovine».

«Ta list» je poročal natančno ono, kar stoji v zapisniku o sestanku slovenskega učiteljstva in slovenskih katehetov, ki se je vršil dne 7. 9. 1945. pri «Prosvetni Zavezniški Upravi». V prisotnosti g. por. Simoni-ja, in superintendanta g. Rubini-ja je vodil sestanek... dr. S. Baraga, zapisnik pa je pisal prof. Geržinič. Navzočih je bilo 24 slovenskih učiteljev in 2 kateheta. Poleg gori citiranega programa o «približno 90% italijanske zgodovine», je tu tudi točka 3. zahtev Zavezniške prosvetne uprave:: «Italijanski jezik bo obvezen od 1. razreda dalje». Pod 4. t.: «Knjige se lahko predložijo v odobritev, sicer pa bodo prevedli iz italijanskih ali angleških knjig in prevode uporabljali na slovenskih šolah.» — Nato se je vršila živahna debata, katere so se udeležili razni slovenski učitelji in zavračali zahteve g. Simoni-ja. Glede poučevanja italijanskega jezika se je poudarjala misel, da je to tehnično nemogoče v prvem razredu osnovne šole itd. Kot glavni govornik je nastopil učitelj Grbec Ivan, ki je načelno zavračal vse omenjene zahteve Zavezniške uprave.

Točno iste zahteve, g. Simoni, ste iste dni iznesel na sestanku slovenskih učiteljev in katehetov v Gorici. Tudi o tem obstoji zapisnik. Nočemo biti preveč dolgi. Za osveženje spomina naj navedemo le kasnejše sestanke že imenovanega učitelja Grbca z g. Simoni-jem. Tu je bilo vaše stališče glede italijanske zgodovine, ravno radi njegovega odločnega nastopa, že izpremenjeno. Sledili so popravki po radijski emisiji, nato na novih sestankih.

S temi podrobnostmi, katere je objavil «Primorski dnevnik», smo skoraj dolgočasili bralce, ker ste nam očitali v t. 6.: «Osebni napadi na izpolnjevanje dolžnosti g. por. Simoni-ja kot zavezniškega častnika so posledica pomanjkanja točnih informacij».

Ako je g. Simoni, v času odkar se nahaja tu, posebno v zadnjih tednih toliko spremenil svoje stališče, in to tudi nam v prid, bodisi ker je spoznal, da ni imel prav, bodisi zaradi odpora vse naše javnosti, — mu gre vsa čast. Toda za to ni treba dolžiti nas, da smo nezadostno informirani.

Danes, oziroma že od omenjenega razgovora s skladateljem Grbcem dalje, stoji g. Simoni v vprašanju poučevanja zgodovine, slovenske v italijanskih in italijanske v slovenskih šolah, na stališču načelne recipročnosti, enakopravnosti. Čisto pravilno! Kadar se boste postavili tudi v pogledu poučevanja jezikov, italijanščine v slovenskih šolah in slovenščine v italijanskih, na isto «stališče» popolne enakopravnosti, takrat se bomo znašli na isti skupni liniji. Toda ne prej!

G. Simoni, v t. 18. razgovora zaključuje, da je cilj Zavezniške šolske uprave doseči konstruktiven sporazum med obema narodoma. V uresničenju te načelne enakopravnosti, je podlaga, temelj tega sporazuma. Ako bo uresničena, kakor je bilo predlagano bo lep in pomemben delež g. Simonija na takem zgodovinskem činu. Ako ne, je ta točka prazna, neiskrena beseda!

Ze marsikakšen zavezniški opazovalec se je čudil našemu odporu, — toda vedno le zato, ker nas ni poznal. Čitajte našo zgodovino zadnjega četrt stoletja pod fašizmom, tudi že od prej, posebno pa zgodovino osvobodilne borbe zadnjih let, in statistike, ki jih objavljajo naši listi, posebno «Primorski dnevnik», pa vam bo marsikaj jasno. Desettisoči mrtvih in pogrešanih «upornikov», «ribellov», preko 60.000 deportiranih itd. od dobrega pol milijona Jugoslovanov, — pomeni, da ima sleherna družina, skoro sleherni poedinec svojo zgodbo. Potrudite se enkrat, da se popeljete z «jeep-om» skozi naše požgane vasi, spomnite se na preko 5000 naših mladeničev, internirani pod italijanskim fašizmom v tkvz. «Battaglioni speciali di lavoro», ki še danes za žičnimi ovirami v Marseille-u čakajo osvoboditve, in na podobne stvari, pa boste začeli razumevati nezlomljiv odpor naših mater, očetov, deklet, da ne govorimo o naših fantih-partizanih.

Tako bo vsak razumel občudovanje za naše osvobodilno gibanje onih, ki so živeli v teku borbe med nami kot zavezniki, n. pr. vaš rojak kapetan g. Blatnik, šef misije ZDA, in «hajkali» z nami vred po vseh gozdovih in gorskih kočah pred podivjanimi naciistično-fašističnimi zvermi, ki so morile in požigale, — pred istimi, ki še danes elegantno cinično — stile fascista — pisarijo o nas, kot: «Vita Nuova», «Voce libera», «Coda del diavolo», «Voce dello studente», itd., in razumeli «informiranost» in moralno raven tega «tiska», ali pa našega zavezniškega — saj smo menda zavezniki?! — tiska.»

(Nadaljevanje v šoreh)

Danes popoldne na Opčine!

Danes vsi v Devin!

Brezuspešna pogajanja za fuzijo sindikatov

Tajništvo Enotnih sindikatov poroča, da je pretekle dni prišla v Trst komisija C.G.I.L. (Italijanske splošne delavske zveze) ter stopila v stik z Enotnimi sindikati, s «Sindacati Giuliani» in s političnimi strankami, da bi na licu mesta spoznala in proučila prave vzroke razkola v sindikalnih vrstah.

Po proučitvi teh vzrokov je komisija predlagala, naj vsaka sindikalna organizacija imenuje komisijo treh članov, ki naj se sestanejo ter skušajo priti do sporazuma.

Enotni sindikati so ta predlog takoj sprejeli in komisiji sta se sestali 5. t. m. ob navzočnosti delegatov G.C.I.L.

Enotni sindikati so objasnili svoje predloge in jih utemeljili z dejanskim narodnostnim in političnim stanjem naše dežele. Predlagali so spojitev obeh sindikatov v popolnoma neodvisno organizacijo. Če bi se italijanski delavci spojili z C.G.I.L., bi tudi slovenski delavci imeli pravico vključiti se v Jugoslovansko strokovno zvezo. Tako bi ne nastal le razkol med dvema delavskima skupinama, temveč med dvema narodoma. Razen tega so Enotni sindikati predlagali kot pogoj za spojitev svobodne in demokratične volitve po proporcionalnem sistemu.

Predstavniki «Sindacati Giuliani» so se temu izmikali z izgovorom, da obstajajo tehnične težkoče; pri tem so tudi izrazili dvom o demokratični zrelosti delavcev.

Nato sta komisiji formulirali v dveh osnutkih glavne predloge za sporazum. Oba osnutka predlagata ustanovitev paritetične komisije, ki naj bi reševala razna sporna sindikalna vprašanja ter pripravljala ugodna tla za spojitev. Osnutek Enotnih sindikatov vsebuje razen ostalega tudi jasno zahtevo po popolnoma avtonomni organizaciji ter demokratičnih volitvah za sindikalno vodstvo.

Ker zastopstvo «Sindacati Giuliani» ni bilo opolnomočeno sklepati dokončno, se je 8. t. m. sestal širši odbor, ki je odbil predloge Enotnih sindikatov, ker ti zahtevajo popolno neodvisnost od C.G.I.L.. Razen tega so njih predlogi tudi v nasprotju z gospodarskimi interesi delavcev «Sindacati Giuliani».

Poizvedbe

Tovariši internirani! Kdor kaj ve o mojem možu TOMAŽIČ RAFAELU, ki je bil januarja iz Buchenwalda premeščen v Halberstadt 13 b, naj proti nagradi sporoči Antoniji Tomažič, Postojna 66.

Interniranec, ki se je v nedeljo 7. t. m. vračal skozi Senožeče in tam omenil VIKTORJA ČEHOVIN, naj blagovoli svoj naslov sporočiti Anici Čehovin, Gabrče, Trst.

Tov. PETER-BURJA DUŠAN, roj. 10. maja 1924 v Ljubljani; 10. sept. 1943 je odšel v partizane, bil baje pri VDV oz. kurir pri neki vojaški edinici. Kdor kaj ve, naj sporoči staršem na naslov: Ljubljana, Glinška 5 Vič.

MALI OGLASI

POŠILJKA GALICE, žvepla na drobno, vina, vermuta, konjaka, žganja na debelo, naprodaj. Skladišče Androna S. Eufemia 2, podaljšek via dell'Università, telefon 29-281.

Najboljša priložnost za DEŽNE PLAŠČE, DAMSKO, MOŠKO BLAGO ZA OBLEKE in suknje se dobi v krojačnici Čič Ivan, Trst Corso 2, II nadstr., tel. 29.101.

Gospodična Z ZNANJEM STROJEPISJA, stenografije, sposobna uredniškega dela, s petletno prakso, išče primerno namestitev. Ponudbe pod «Služba» na upravo «Primorskega Dnevnika».

OSEBA, VESC